

Биљана Рајчинова-Николова

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

Институт за македонска литература, Скопје

b_rajchinova-nikolova@iml.ukim.edu.mk

**'МИТОТ'¹ – АПСОЛУТНА ВИСТИНИТА ПРИКАЗНА' И
'СОВРЕМЕНИОТ МИТ – ИЛУЗИЈА': МОЖНИ ИЗЛЕЗИ ПРИ
ПОТРАГАТА ПО КОРЕНОТ НА ПОТЕКЛОТО И СМИСЛАТА
НА ПРОДОЛЖУВАЊЕТО
(преку драмата *Словенски ковчеж*² од Венко Андоновски)**

Клучни зборови: драма, мит, идентитет, корени, потекло, продолжување.

Вовед

Драмското творештво на Венко Андоновски, како значајно остварување во 90-тите години на 20 век и во годините на 21 век, претставува еден континуитет на македонската драма по заокружувањето на опусот на Горан Стефановски во 2018 година. Андоновски „со своето драмско творештво, го испишува своето продолжение на драмската и театарската приказна што ја почна Војдан Поп Георгиев – Чернодрински токму на прагот на 20 век, поточно во 1900-та, и која се надоврзува на онаа на Горан Стефановски“ (Весна Мојсова – Чепишевска 2025: 126-127), што е исклучителен повод преку еден нов начин на читање на македонската современа драма, да се проговори за суштината на неговото драмско

¹ Во трудот преку митот се разоткриваат полузаборавените историски пораки и се воспоставува линијата на идентитетскиот (дис)континуитет и опстојување низ беспаката на времето.

² Првата изведба на драмата *Словенски ковчеж* била на 22 април, 1998 година, во режија на Димитар Станкоски на сцената на Драмски театар.

творештво, кое е со личен и национален ентитет и кое по својата суштина се трансформира во подалекусежни и универзални релации. Андоновски во дел од своето драмско творештво, фиксирајќи неколку секвенци од современиот наш живот, е инспириран од (современиот) митот за потеклото, од потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето, од потрагата по идентитет, од времето на транзицијата, од релацијата Исток – Запад, односно Македонија – Европа. Ваквата негова инспирација несомнено укажува на актуелноста на релација помеѓу македонската современа драма, идентитетот и митот, која денес, станува сè попровокативна и за истражување и за промислување. Оттука, прифаќајќи го размислувањето на Шкрињариќ дека „митот како тотален и доминантен начин на мислење е својствен за архаичните култури, но како ниво или фрагмент може да се наоѓа во најразлични култури, особено во уметноста, книжевноста, драмата, во кои може различно и успешно да биде третиран и поврзан и со потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето и по идентитетот“ (Шкрињариќ 2000: 9), сметаме дека во рамките на нашата национална култура и книжевност, а и пошироко, сè уште има нешто што не е кажано за драмското творештво на Андоновски. Имено, еден можен пристап не е истражен, а тоа е токму релацијата помеѓу македонската современа³ драма, идентитетот и митот (за потеклото), односно функционирањето и третманот на митот (за потеклото) во процесот на потрагата по коренот на потеклото, по смислата на продолжувањето и по идентитет во македонската современа драма.

Во истражувањето се поаѓа од тврдењето на Бронислав Малиновски дека „митот е средство кое му помага на човекот да најде цврста потпорна точка за припадност, која како излез има третман на регулатор и стабилизатор“ (Малиновски, цитиран според Шкрињариќ 2000: 13). Развивајќи ја оваа мисла и повикувајќи се на Шелева дека „идентитетот е структуриран во вид на крст каде што се вкрстуваат два вида

³ Современата драматургија во Македонија е некаде на полпат меѓу традиционалната (или поточно битовската) стилска формација и онаа што штотуку доаѓа, која кокетира со времето и со начинот на кој е напишана, односно во себе ги опфаќа и драмите на модерната (со сите нејзини -изми) и драмите на постмодерната. Во тој контекст, во овој труд се анализира драма што е репрезентативен примерок (и на модерната и) на постмодерната драматика.

припадности – по вертикална и по хоризонтална линија. Во идентитетската вертикала спаѓа врската со традицијата и минатото – митското минато, а идентитетската хоризонтала ги содржи врските со современото“ (Шелева 2011: 32), во трудот при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето како можни излези се спротивставуваат две идеи: идејата за митското минато (словенството како мит за заедништво) и современата идеја за еднадвор наметната идентитетска аргументација (современиот мит согласно актуелните општествено – политички состојби). Оттука, следејќи го Малиновски дека „митот е инструмент за разрешување на критичките точки коишто се однесуваат на опстанокот и благосостојбата на поединецот и заедницата“ (Малиновски, цитиран според Шкринарик 2000: 15), сакаме да испитаме дали спротивставувањето на овие две идеи, како можни излези при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето, претставува една неочекувано трагична егзистенција на индивидуалниот идентитет, односно дали и какви последици и ефекти предизвикува нивното спротивставување врз идентитетот. Следствено, следејќи ја Бановиќ-Марковска дека „словенството како мит за заедништво и современиот мит согласно актуелните општествено-политички состојби, ги диктираат условите и начинот на постоењето на индивидуата“ (Бановиќ-Марковска 2007: 388, Курзив Б.Р.Н.), ќе се испита и функционирањето и третманот на митот при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето со што се отвора релацијата идентитет – мит – корен на потекло – смисла на продолжување.

Главната хипотеза од која се поаѓа е дека коренот на потеклото и смислата на продолжувањето е длабоко вкоренета во ‘словенството како мит за заедништво’ што на индивидуално ниво на човекот му овозможува да се спротивстави на ‘современиот мит согласно актуелните општествено – политички состојби’, самоидентификувајќи се и самопотврдувајќи се како ‘сопствено јас’ со свест за својот континуитет. Истражувањето треба да го даде и одговорот на прашањето: каков процес е потрагата по сопствениот корен на потеклото (словенството) и смислата на продолжувањето (како укажување на односите што ги воспоставува

моќта⁴ на Моќниот Друг со асиметричниот друг⁵) и да ја потврди тезата дека спротивставување на двете идеи: идејата за митското минато (словенството како мит за заедништво) и идејата за однадвор наметнатата идентитетска аргументација (современиот мит во согласност со актуелните општествено-политички состојби), како можни излезе при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето, овозможува идентитетска самопотврда и самоидентификација, самозаштита и самоопределување и претставува една неочекувано трагична егзистенција на индивидуалниот идентитет. За одговор на прашањето и за испитувањето на тезата се фокусираме на драмскиот текст *Словенски ковчеж* од Венко Андоновски (1996), користејќи ги сознанијата од постколонијалната теорија, имагологијата и студиите за идентитетот, оние што го објаснуваат преку есенцијалистичкиот, конструктивистичкиот и помеѓу-идентитет концептот.

Носечка синтакса во текстот е 'потрага по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето', што е погодна да се проблематизира функционирањето и третманот на митот (во македонската современа драма) при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето/ (дис)континуитетот, како и да се анализираат флукуациите и реакциите на индивидуалниот идентитет. Според Мирча Елијаде, „митот соопштува една апсолутна вистинита приказна, едно доживување кое се случило во фиктивно време на самиот почеток“ (Елијаде, цитиран според Шкринариќ 2000: 12). Но, од друга страна, пак, „современото значење на зборот мит, го одразува токму тој миг кога вистинитоста на митот е надмината, и тој почнува да се доживува како нереалност, фикција, илузија“ (Елијаде, цитиран според Шкринариќ 2000: 12). Токму за функционирањето, за третманот и за спротивставувањето на 'митот кој соопштува една апсолутна вистинита приказна': 'словенството како мит

⁴ Моќта не треба да се сфати како поединечна институција или способност која ја поседуваат одредени поединци, туку „таа е име за сложена стратегиска ситуација во дадено општество“ (Крамариќ 2010: 131).

⁵ Во драмата асиметричниот друг е „детерминиран од дискурзивниот режим на моќта, односно од онаа моќ што идеолошки ја воспоставува дополнителната дискриминациска граница, видена во мрежата на општествено-политичките, националните, социјално-класните, и други односи“ (Шелева 2000: 87). Асиметричниот друг е оној што се измолкнува на нашата свест и знаење и она што престојува вон 'нашата' култура и заедница. Тој е не-јас, не-ние.

за заедништво' – 'идејата за митското минато' и за 'митот кој се доживува како илузија': 'современиот мит согласно актуелните општествено-политички состојби' – 'идејата за однадвор наметната идентитетска аргументација', како едни од можните излези при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето, станува збор во трудот⁶. Според Малиновски, митот има „функција на хармонизирање и средување на поредокот⁷, прагматична функција⁸ и социорегулативна функција⁹ и третман на стабилизатор и регулатор, кој ја гарантира традицијата, ги наметнува моралните принципи, и на човекот му дава практични правила на однесување“ (Малиновски, цитиран според Шкринариќ 2000: 12).

Од една страна, при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето, човекот, што не е изолирана единка, туку збир на општествени односи, повикувајќи се на природното како есенцијално својство излезот при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето го наоѓа во 'митот – апсолутна вистинита приказна' (верувајќи во континуитет во сопствената приказна/ историјата) па 'функцијата на хармонизирање и средување на поредокот' и третман на стабилизатор е во насока на докажување на идентитетскиот континуитет. Следствено човекот во контекст на актуелната сегашност може да ја нагласува индивидуалноста и чувството на континуитет, бидејќи „постојат непроменливи, често вродени основи на идентитетот што се искажуваат како објективни општествени факти (Djordjevic 2009: 134), што укажува на есенцијалистичкиот концепт на идентитет. Од друга страна, пак, човекот, што е по природа социјален и својата вистинска природа ја развива само во општеството, не повикувајќи се на природното како есенцијално својство и спротивставувајќи се на 'митот – апсолутна

⁶ Во трудот условно ги прифаќаме именувањата како 'мит – апсолутна вистинита приказна (словенството како мит за заедништво)' и 'современ мит – илузија' (наметнатата идентитетска аргументација и конструкција).

⁷ Митот е неопходно средство што му помага на човекот да си го најде своето место во светот и да се ориентира на вистинскиот начин во светот што го опкружува.

⁸ Митот не е само начин на човековото преднаучно осознавање на околината, туку врши практични функции – митот ја кодифицира мислата, го зацврстува моралот, поставува правила на однесување.

⁹ Митот се занимава со хармонизирањето на односите меѓу индивидуата и општеството, меѓу социјалната група и природната средина, со други зборови митот е длабоко социјален, дури и социоцентричен.

вистинита приказна' излезот при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето го наоѓа во 'современиот мит – илузија' (создавајќи нова приказна за корените на потеклото во која верува), па прагматичната функција на митот и третман на регулатор е во насока на конструирање на идентитетот. Следствено, човекот во контекст на актуелната сегашност може да е подложен на криза, сомнеж, оспорување, конструирање и да се менува низ бројните компоненти – идентитет за другиот, чувство за сопствен (дис)континуитет, бидејќи според Хол „идентитетот подлежи на постојана трансформација, тој е предмет на континуирана игра на историјата, културата и моќта“ (Hall 1990: 225), што укажува на конструктивистичкиот концепт на идентитет. Од трета страна, пак, кога човекот, кој е силен одраз на сегашнината од една страна се повикува на природното како есенцијално својство (верувајќи во приказната за корените на потеклото согласно 'словенството како мит за заедништво'), од друга страна, пак, не се повикува на природното како есенцијално својство и излезот при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето го наоѓа и во 'митот – апсолутно вистинитата приказна' и во 'современиот мит – илузија' па социо-регулативната функција на митот (која соодејствува и со 'митот – апсолутна вистинита приказна' и со 'современиот мит – илузија'), и третманот и како стабилизатор и како регулатор е во насока на нагласувањето на чувството на сопствен континуитет, односно (дис)континуитет. Следствено, човекот во контекст на актуелната сегашност едновременно го актуализира чувството за надминување на инфериорноста зашто според Баба „идентитетот може да се рedefинира и зависно од ситуацијата во која ќе се најде повторно се преговара за него“ (Baba, 2004: 87), со што се актуализира меѓу – идентитет концептот.

'Митот – апсолутна вистинита приказна', 'современиот мит – илузија', идејата за митското минато' и 'идејата за еднадвор наметнатата идентитетска аргументација', нивното функционирање, треман и спротивставување во контекст на актуелната сегашност (во која човекот е обликуван од она што го доживувал, но и од она кон кое се стреми), како и идентитетот дефиниран според овие три логики, своите рефлексии ги наоѓаат и во драмата *Словенски ковчег* на Венко Андоновски, а Андоновски притоа не губејќи го чувството на идентитетско разнообразие (конструктивистичкиот идентитет) и неговото рedefинирање согласно

‘современиот мит – илузија’, се стреми да го достигне и непроменливиот (есенцијалистичкиот) идентитет, кој во ‘митот – апсолутна вистинита приказна’ го гледа можниот излез од потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето.

Венко Андоновски, *Словенски ковчеж*, ‘мит – апсолутна вистинита приказна’, ‘современ мит – илузија’

Венко Андоновски како вонредно инвентивен и имагинативен мајстор на драмскиот збор во кој се крши и се бори архаиката и современоста, примитивизмот и цивилизацијата, во драмата *Словенски ковчеж*¹⁰ која може да се подведе под одредниците ‘потрага по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето’, ‘мит – апсолутна вистинита приказна’ и ‘современ мит – илузија’, ни ги доближува приказните за егзистенцијалната катастрофа, траумите, патилата, болките и дилемите на луѓето на оската Исток – Запад. Тоа се луѓе, кои се непрестано во процесите на некое внатрешно дообликување, што не знаат за мирување и кои се подложни на чести трансформации диктирани од транзицијата. Непрестано под ударот на сопствените морални корективи тие непрестано како да ја совладуваат својата антисуштина, преиспитувајќи се бараат патишта како можен излез и начин себеси да се надвладаат и конечно потврдат. Следствено, во драмата: ‘митот – апсолутна вистинита приказна’ (идејата за митското минато) и ‘современиот мит – илузија’ (современата идеја за еднадвор наметната идентитетска аргументација, во согласност со актуелните општествено-политички состојби), се специфично моќни излези при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето. Нивното функционирање, третманот и спротивставувањето, како контури врз кои Андоновски ги гради дејствата, се ‘рбетот низ кој се протегаат индивидуалните докажувања на идентитетскиот континуитет, на конструирањето на идентитетот и на нагласувањето на чувството на сопствен континуитет односно (дис)континуитет. Следствено, индивидуалните докажувања на површина го вадат

¹⁰ Во драмата *Словенски ковчеж* Андоновски драмскиот текст го испишува по законите на модерната и на постмодерната драматургија.

индивидуалниот конформизам кон 'митот – апсолутна вистинита приказна'; индивидуалниот конформизам кон и конфликт со 'современ мит – илузија'; како и индивидуалниот конформизам и антагонизмот кон 'митот – апсолутна вистинита приказна' и кон 'современиот мит – илузија'.

Имено, Андоновски се усредоточува и кон борбата помеѓу две јас (ликовите Кукла, Бела, детето), и кон (не)моралните принципи на човекот (ликовите Кука, Томо, Змија), односно кон улогите што личноста ги игра во животот наметнати или избрани, сеедно. Намерата на Андоновски е настаните да бидат покажани од аспект на индивидуата осудена на живот во „несигурна и полна со условувања и притисок средина“ (Бановиќ-Марковска 1997: 56), па во драмата настапува со доза на емпатија во третманот на животните стории на ликовите. Тие, пак, ликовите, едни водени од 'идејата за митското минато' излезот при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето го гледаат во 'митот – апсолутна вистинита приказна', други водени од 'идејата за еднадвор наметната идентитетска аргументација' излезот го гледаат во 'современиот мит – илузија', а трети пак водени и од 'идејата за митското минато' и од 'идејата за еднадвор наметната идентитетска аргументација' излезот го гледаат и во 'митот – апсолутна вистинита приказна' и во 'современиот мит – илузија'. Следствено, митот во согласност со функционирањето – (хармонизирање и средување на поредокот, прагматично и социорегулативно), третманот на стабилизатор и регулатор, и спротивставувањето на двете идеи, потврдува дека токму асиметричниот друг е најблиску изложен на учинокот на наметнувањето на идентитетска аргументација. Со тоа (низ драмата) авторот овозможува да се идентификуваат последиците и ефектите од функционирањето, третманот и спротивставувањето на митот (идејата) за потеклото, кои пак го даваат одговорот на прашањето: Каков процес е потрагата по сопствениот корен на потеклото (словенството)? За потврда на констатацијата и за одговор на прашањето ќе се задржиме на содржината на драмата (со фокус кон функционирањето третманот на митот и спротивставувањето на идеите).

Драмата *Словенски ковчеж* чиј наслов упатува на *словенството* како мит за заедништво, и која е исткаена од многубројните реминисценции во кои треперат и оживуваат темните страсти, блескотат идиограмите на

транзицијата и се потскажува ликот на нашата сегашност, напишана е луцидно и во/ за времето денес. Од една страна, зборува за симболичен ковчег¹¹ во кој симболично е скриено ‘словенското заедништво’ што како предок постоело некогаш, а денес се трага по него. Она што е специфично е што тој ковчег се запалува и неговото исчезнување го заменува суровиот свет на бизнисот, на парите и новите правила на западниот (не)морал. Од друга страна, пак, зборува за самобарањето на човекот во околината во која се распаѓа сè: семејството, домот, љубовта, моралот, верувањето во што било и се бара потеклото за луѓе без свое јас, за луѓето што немаат свое мислење, кои кажуваат цитати, слушаат туѓи гласови во себе, за шизофрениците што се именуваат како дублери, за црното, за магијата, за потсвеста. Сржта на драмата, што секако длабоко понира во сферата на потрага по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето, и која му отстапува простор на (функционирањето и на третманот на) митот да се разоткријат заборавените историски суштини, да се почувствува линијата на траењето/ континуитетот и отстапувањата/ дисконтинуитетот низ бесплаќата на транзициското време, е асиметричниот друг – Македонец (Кукла, Кука, Бела, детето, Арсо, Томо) и Моќниот Друг – Европеец (Змија). Нивните животни судбини (зависно од тоа кој каде се нашол), поврзани со запалувањето на ковчегот во подрумот, како и егзистенциите согласно конформизмот, конфликтот и антагонизмот (како идентитетско дејствување), кон ‘митот - апсолутна вистинита приказна’ и ‘современиот мит – илузија’ имаат различно упориште и се разгледуваат во транзициски општествен контекст.

Во драмата во која Човекот е Кукла дејствата се случуваат на оската Исток – Запад¹² за време на транзицијата и елаборирана е трагедијата и судбината на Кукла (јунак по потрага по Словенскиот ковчег и златното јаболко), кој верува дека во ‘митот – апсолутна вистинита приказна’, се наоѓа излезот од потрагата по коренот на потекло и смислата на

¹¹ Ковчегот асоцира на богатиот духовен свет и автентична традиција на словенските народи изразена преку митологијата, фолклорот и творештвото во целина, кон која традиција „модерните Словени“ негуваат негаторски и игнорантен однос, наспроти понизниот однос кон западната, европска реалност.

¹² Оската Исток – Запад во драмата е катализатор на новите односи што ги носи новото време, една понесеност во новиот живот, која ќе ја прикаже и сета трагедија на недоразбирањата и неразбирањата и во новото и за новото време.

продолжувањето; судбината на Кука (човек што сака да го заборави Словенскиот ковчег), кој верува дека излезот се наоѓа во 'современиот мит – илузија', како и судбината на Бела (на Исток самовила, на Запад манекенка во мртвовечки чевли), која пак верува дека излезот се наоѓа и во 'митот – апсолутна вистинита приказна' и во 'современиот мит – илузија'. Имено, тројцата пријатели (ликовите), кои се неспокојни и вознемирени одбивајќи да се сведат на емоција, и кои конверзирајќи се/спротивставувајќи се кон она што незапирно животот го донесува, се трудат своето потекло, продолжување и припадност да ја најдат некаде „помеѓу сопствената сила, дисперзија и желба“ (Баба 2004), ќе ги раздели Западот, но реперкусиите од Западот за тројцата ќе има трагичен епилог. Имено, Кукла ќе доживее тешки тортури на границата – ќе биде убиен, Кука ќе полуди, а Бела ќе се самоубие. Од друга страна, пак, се разгледува судбината и моќта на Змија (виенски моден креатор, трговец со багери, кожи, жени и друго), кој користејќи го своето живо и непорекливо животно искуство, под декорот на 'вишите интереси', со бездушност и демагогија се обидува да го разурне и уништи најдрагоценото кај луѓето: идентитетот, вредностите и човечноста. Од трета страна, пак, се разгледува и судбината на детето (син на Бела, кој одбира татко со златно јаболко), кое во духот на традиционалното наследство и нашиот специфичен менталитет постојано го бара својот татко, некаде надвор, во светот, кој секогаш изгледа поубав, попривлечен од сопствениот. На ваков начин Андоновски ја развива и разрешува основната идеја и порака на драмата дека човечкиот живот останува промашен, доколку не се потврди и продолжи на еден потраен начин – преку трагите што зад себе ќе ги остави.

Следствено, дејствата и случувањата Андоновски ги лоцира во Македонија и во Австрија/ Виена и временски ги ситуира во 1993 година. Тоа е време на распаѓање на разни идеологии и идеолошки системи, време на транзиција¹³, време кога се проблематизира прашањето за

¹³ Транзицијата упатува на еден општествено-идеолошки феномен, проект, но и фактичка состојба, која имплицитно повлекува некаков премин, раскин, пресврт кон нешто друго, алтернативно, виртуелно, сè уште не дефинирано, а ја означува и потребата за создавање нов идентитет и нова идентификација, која подразбира најмалку два процеса: идентификација со колективот и самоидентификација.

идентитетот, што во процесите на транзиција „добива исклучително, скоро магично значење, тој потврдува, сочувува, открива, развива свои посебни обележја и се спротивставува на безличноста, на наметнувањето на туѓото и на отуѓувањето“ (Георгиевска-Јаковлева 2007: 55). Следствено, при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето еден од можните излези ‘митот – апсолутна вистинита приказна’ (идејата за митското минато) и ‘современиот мит – илузија’ (‘идејата за еднадвор наметната идентитетска аргументација’), е една од можните точки на самоидентификација. Но, доколку би останале само на оваа констатација би се запоставиле сложените односи што се ткаат во драмата, а кои се репрезенти на транзициските елементи (атрибути): невиност, нечесност, кукавичлук, лична корист, хегемонија, брзо богатење, при што стариот облик ја губи силата, се претвора во руина, а новиот не се насира. Со таа безобличност или потонатост во безличност се соочуваат асиметричните други: Кукла, Кука и Бела, кои при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето како резултат на спротивставувањето на двете идеи и супериорната моќ на Моќниот Друг – Змија, трпат одредени идентитетски и егзистенцијални последици и ефекти, со што се отвора релацијата идентитет – мит – потрага по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето. За потврда на оваа констатација ќе се задржиме на последиците и на ефектите, што произлегуваат од функционирањето и од третманот на митот, и од супериорната моќ на Моќниот Друг.

Потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето, функционирањето и третманот на митот, последици и ефекти

Спецификата на потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето се огледува во предизвикувањето на идентитетската реакција – конформизам кон ‘митот – апсолутна вистинита приказна’ и кон ‘современиот мит – илузија’. Имено, станува збор за транзициски обоен општествен контекст во кој ликовите при потрага на коренот на потеклото и смислата на продолжувањето манифестираат конформизам, конфликт и антагонизам како индивидуален модел на идејно ангажиран

однос / реакција кон 'митот – апсолутна вистинита приказна' и кон 'современиот мит – илузија' (како можни излези), за три идентитетски флукуации предизвикани од спротивставувањето на двете идеи: 'идејата за митското минато' и 'идејата за еднадвор наметната идентитетска аргументација', за три функции и три тека на функционирање на митот, како и за три функционални третмани на митот (во драмата), кој пак го артикулира односот 'доминација – потчинетост', 'заповед – послушност', 'доминација – (не)послушност' и предизвикува три тека на судбинско-егзистенцијални последици и ефекти врз (личниот) идентитет.

Функционирањето и третманот на 'митот – апсолутна вистинита приказна', последици и ефекти

Првиот индивидуален идејно ангажиран однос, при барањето на можниот излез при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето, се огледува во реакцијата – конформизам на Кукла и на детето кон 'митот – апсолутно вистинита приказна', чие функционирање и третман овозможува „да не се предзначи сета егзистенција и да нема флукуации врз идентитет на индивидуите“ (Шелева, 2005: 63). Станува збор за еден индивидуален однос, што е инициран од судирот меѓу два непомирливи света: светот на безумното насилство (Змија) и светот на умната човечност (Кукла, детето); од тоа што индивидуата „нема ниту најформално и најобично право на субјективитет“ (Жижек, цитиран според Крамарик 2010: 124); од актуелната потреба да се докаже сопственото потекло, чување на сопственото Јас / 'идентитетот – потекло', и од нешто на кое не се сметало – асиметричните други Кукла и детето пред Моќниот Друг (Змија), гласно да проговорат со што покажуваат едно нараснување во своите внатрешни волумени. Свесноста на Кукла и на детето, што ја бараат трагата на својот корен и непрестануваат да се осмислуваат дури и во најтешките животни околности и се „остварен спој на тагата, копнежот, надежта и самосвесна дисциплина“ (Капушевска-Дракулевска 2001: 76), дека за да се потврдат и опстанат во средината како свои треба да не го прифатат дискурсот на Моќниот Друг. Оттука, при потрагата на коренот на потеклото и смислата на продолжувањето, тие (Кукла и детето) излезот го гледаат во 'митот –

апсолутна вистинита приказна' / во 'идејата за митското минато' (што се спротивставува на 'идејата за еднадвор наметната идентитетска аргументација'), што значи (и покрај притисоците од Моќниот Друг), тие идентитски не отстапуваат од 'идентитетот – потекло' при што не се менува и нивната идентитетска рамка на самоидентификација, а пак при односите што ги градат со околината се соочуваат со „присутната решителноста да не се потклекне пред препреката“ (Шелева 2005: 56). Следствено 'митот – апсолутна вистинита приказна' функционирајќи „во насока – хармонизирање и средување на поредокот“ (Малиновски, цитиран според Шкринарик 2000: 12), како резултат на спротивставувањето на двете идеи: 'идејата за митското минато' и 'идејата за еднадвор наметната идентитетска аргументација' функционално го третира / го артикулира односот 'доминација – потчинетост' и ја предизвикува последицата отпор, која пак реферира на ефектот 'идентитетско жигосување – смрт'. Имено, сметајќи го како „најжесток и најбрутален атак врз човекот“ (Годар 1962: 304), Кукла при потрагата на коренот на потеклото и смислата на продолжувањето не прифаќа да биде идентитетски обезличен, и е убиен на граничниот премин, а детето пак не го прифаќа дискурсот на Моќниот Друг (Змија), со јаболкото покажува кој му е таткото – коренот на потеклото и продолжувањето. Следствено и двајцата не прифаќајќи го функционалниот третман на односот 'доминација – потчинетост' и давајќи отпор на дискурсот на Моќниот Друг покажуваат една освестеност за самопотврда, самоидентификација и самоодбрана, а со тој чин 'митот – апсолутна вистинита приказна' ('идејата за митското минато'), се потврдува како излез при потрагата на коренот на потеклото и смислата на продолжувањето.

Непријатните настани во драмата за Кукла (иницирани од Моќниот Друг – западноевропеецот – Змија¹⁴), започнуваат со самиот 'пожар во подрумот' и со запалувањето на ковчегот, поради што Кука добива седумгодишна затворска казна, а по излегувањето од затворот под притисок на новите околности – бизнис, лаги, корупција се чувствува изгубен. Кукла се бара себеси и му останува само неговиот сон за

¹⁴ Западноевропските маестра го имаат ексклузивното право да ја прогласуваат моќта, што значи дека тие се привилегирани да ги раководат, да ги насочуваат или да ги уредуваат идните развојни процеси во т.н. второстепени балкански земји/субјекти.

ветениот Запад видливо во репликата: „Одам по мојот ковчег. Во него има сенки и златно јаболко“ (Андоновски 2004: 495). Кука трагајќи по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето, односно по ковчегот стигнува до Запад – Виена, каде се соочува / сретнува со супериорниот Моќен друг – Австриецот, под прекарот – Змија¹⁵, кој од една страна ја исмева словенската љубопитност и желба на Словените да пристигнат на Запад видливо во репликата: „Сите доаѓате овде во овој практичен свет по нешто што не е овде. Јас не знам што содржи тој ваш ковчег што го барате, но знам дека го барате на погрешно место. Запад не работи со ковчези“ (Андоновски 2004: 351). Од друга страна, пак, чувствува културна надмоќ, втемелена врз бројните предрасуди кон Словените видливо во неговата реплика: „Немам ништо против истокот. Јас сум против лудилото, што доаѓа од истокот“ (Андоновски 2010: 509). Но наспроти студениот разум и грубите интереси на Змија кој на фамозниот Исток – Македонија му го припишува генетското лудило, а на Словените некритичкото присвојување на безвредната (западна) и пренебрегнувањето на автентичната (сопствена) културна традиција прави напори да завладее со идентитетот на Кукла. Кукла, кој цели седум години страдал без вина непрестано, затоа што функционираше во согласност со дискурсот на Моќниот Друг, а и го прифаќал затоа што „кога се работи за статусот на затвореник, неговото чувство дека е жртва произлегува, и од чинот на перманентно изостанување од социо-симболичкиот договор, т.е. од моќта и јазикот“ (Кристева 2006: 87). Но, веќе со самото одење во Виена и средбата со Змија, почнува да го брани своето право и интегритет видливо во неговата реплика „Од каде знаете дека сум од Исток“ (Андоновски 2010: 493). Следствено, Кукла не го прифаќа дискурсот на Моќниот Друг па во согласност со тоа дека „затекнатото и новото секогаш и секаде носат егзистенцијален и идентитетски немир“ (Малуф 2001: 87), поради самопотврда и самоидентификација прави еден радикален пресврт – како сопствена, не ја прифаќа размислата на Змија: „вие сте лудилото што доаѓа од Исток“ (Андоновски 2010: 497), што води кон последицата отпор, која пак реферира на ефектот ‘идентитет-

¹⁵ Змија во Виена поседува модно студио, коешто е покритие за јавна куќа, во која е вработена Бела, дојденката од Македонија. Змија е опскурден лик од подземјето, а едновременно и „од хоби“ – презрив коментатор на словенската „душа“.

ско жигосување – смрт’, видливо во репликата на Кукла „Значи ќе умрам“ (Андоновски 2010: 516). Кукла бесмислено ќе западне во беспаке и ќе доживее лична трагика – смртоносен куршум на границата, преку која, како услов за поинаков живот, го испраќаат други – Змија, Кукла е убиен на границата. Имено, Кукла не правејќи компромис со самиот себеси, ја игнорира верзијата на т.н „лудило што доаѓа од Исток“, во кое настојува да го вклопи – Змија, а воедно и се одвојува од рестриктивните условувања, кои пак ја одредуваат неговата позиција како асиметричен друг, и дава отпор (морална отпорност спрема несреќите кои се свалуваат врз неговиот чемерен живот), кон Моќниот Друг – Змија, кој самиот себе си се подгризува. Ваквиот став на Кукла укажува на тоа дека Кукла при потрагата по коренот на потеклото и по смислата на продолжувањето во зацртаната просторна координата: ‘Запад’ во кој „човекот повеќе не е исклучен од можноста за лично влијание во сферата и текот на историското, т.е. развојното, дејствителното, пресвртувачкото, еволуцијата“ (Кристева, 2006: 88), излезот го наоѓа во ‘идејата за митското минато’ односно во ‘митот – апсолутно вистинита приказна’ кој согласно неговото функционирање во насока на хармонизирање и средување на поредокот’ и функционален третман во насока на клучен механизам во градењето и зачувувањето на сопственото чувство на самопочит, овозможува Кукла да го потврди и својот емоционален трепнеж на смислата на продолжувањето: себеидентификување, себепотврдување и континуитет како ‘идентитет – потекло’ и дејствува согласно есенцијалистичкиот концепт на идентитет.

Непријатните настани за детето, кое во новите и изменети услови е поставено во центарот на острите морално-социјални и егзистенцијални дилеми, започнуваат со самото негово оставање пред вратата на Цвета и Арсо – родителите на Кукла, од страната на Бела, која му сугерира на детето да покаже кој му е таткото. Но, детето, кое е во постојана потрага по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето, односно постојаното барање на својот татко видливо во репликата упатено кон Кукла „Значи не сакаш да ми бидеш татко?“ (Андоновски 2010: 516), не ја прифаќа сугестијата на Бела: „Покажи дете татка си, со нишан златно јаболко, кому ќе нишан подариш него ќе татко завикаш“ (Андоновски, 2010: 527). Следствено во согласност со тоа дека „нема да биде подобро, новото не секогаш и секаде победува“ (Малуф 2001: 87), детето не прави

компромис со самото себеси и прави еден радикален пресврт – како сопствена, не ја прифаќа импутацијата 'копиле' што води кон последицата отпор, која пак реферира на ефектот 'идентитетско жигосување – идентитет – потекло', видливо во репликата на детето: „Одам да си играм“ (Андоновски 2010: 527). Детето ја игнорира верзијата на таканаречено 'копиле', си одбира татко со златно јаболко и дава отпор со што Бела самата себе се подгризува. Ваквиот став на детето укажува на тоа дека Детето при потрагата на коренот на потеклото и смислата на продолжувањето во зацртаната просторна координата – 'Исток' „изнаоѓа алтернативни начини да учествува во одлучувањето и во донесувањето на сопствена пресуда за своето дејствување“ (Кристева 2006: 98), па излезот го наоѓа во 'идејата за митското минато' односно во 'митот – апсолутна вистинита приказна', кој согласно функционирањето во насока на хармонизирање и средување на поредокот' и функционалниот третман во насока на клучен механизам во градењето и зачувувањето на сопственото чувство на самопочит овозможува Детето да го потврди и својот емоционален трепнеж на смислата на продолжувањето: самоидентификување, себепотврдување и континуитет на својот 'идентитет – потекло' и дејствувава во согласност со есенцијалистичкиот концепт на идентитет.

Следствено, Кукла и детето, чии животи се постојано во некое поле што е поделено на непомирливи страни“, и се во судир со моралните и идеолошки фактори, на одреден начин ја репрезентираат личната драма на потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето. Како асиметрични други, со нагласена желба за идентитетот да се чува во интегрален облик (и да се остане во рамки на 'митот – апсолутна вистинита приказна'), не го прифаќаат наметнатиот дискурс на Моќниот Друг, и се и објекти на набљудување (од Моќниот Друг – Змија) и субјекти на дејствување, кои како фундаментално динамични феномени во континуитет трагаат по себепотврда и себеидентификување па одлуките што ги носат се во согласност со поделеноста, непомирливоста и отпорот кон Моќниот Друг – Змија. Кукла и детето свесно не ја напуштаат тезата за неможноста за чисти идентитети (и вечното останување во рамките на 'митот – апсолутно вистинита приказна'), па во согласност со отпорот видливо во репликата на Кукла: „Што имате вие против Истокот“ (Андоновски 2010: 496) и 'не отстапувајќи од светите норми

на потеклото’, ја подриваат тиранијата на доминацијата на Западот – Мокниот Друг – Змија, кој не успева во одржувањето на третирањето однос ‘доминација-потчинетост’ и во експлоатацијата на идентитетот, видливо во репликата на Змија „површен сте и нељубопитен, постојано сте во потрага по некој нов подобар свет“ (Андоновски 2010: 494). Кукла и детето чувствуваат дека во просторот се фатени во вителот на настаните: притисок – поднесување – безгласност во кои тие (вечно) се вртат — една состојба која води кон „самозпрашаност на самоидентитетот за себепотврдување и за себеидентификување: ’кој е овде?.. јас или некој што личи на мене?’ (Шелева 2008: 67). Следствено, наспроти нивното доскорешно поднесување и пасивност, дејствувајќи во согласност со „зачувување на идентитет – потекло, витално совладување и воздигнување над драмата на човековиот живот и на индивидуалното искуство“ (Капушевска-Дракулевска 2006: 78), не ја губат рефлексивната контрола над животните околности. Следствено, во потрагата по решенија против експлоатацијата, маргинализацијата, угнетувањето, држејќи се до својот идеал: ‘идејата за митското минато’, односно до ‘митот – како апсолутно вистинита приказна’ како можен излез при потрагата по коренот на потеклото и при потврдувањето и зачувувањето на ‘идентитет – потекло’, дејствуваат во согласност со есенцијалистичкиот концепт на идентитет актуализирајќи ја функцијата на ‘митот – апсолутно вистинита приказна’ – хармонизирање и средување на поредокот. Тие дејствуваат низ компонентите идентитет за себе и чувство на сопствен континуитет на самопотврдување и себеидентификување како ‘идеално јас’ чија рефлексивна е видлива во конформизмот кон ‘митот – апсолутно вистинита приказна’ како можен излез при потрагата на коренот на потеклото и смислата на опстојувањето. Следствено излезот од една страна се огледува во – таткото (детето), а од друга се огледува во смртта (на Кукла), односно иницира ‘егзистенцијалното жигосување – смрт (смртта на Кукла) како одговор на прашањето ‘каков процес е потрагата по сопствениот корен на потеклото и смислата на продолжувањето. Следствено ‘митот – апсолутно вистинита приказна’, односно идејата за митското минато – словенството како мит за заедништво (како излез), во драмата се третира како стабилизатор кој ја нагласува индивидуалноста и чувството на континуитет во времето, со кој асиметричните други од страна на Западот го добиваат својот глас.

Релацијата идентитет – мит – потрага по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето реферира на тоа дека секој поединец поседува внатрешна срж, различен е и има свој идентитет што не може да се разложува, односно „идентитетот е вграден во темелите на личноста и не може да се менува“ (Barker 2000: 166). Оттука, како може излез при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето, Кукла и Детето се во дослух со 'идејата за митското минато' и со конформизмот кон 'митот – апсолутна вистинита приказна', кој функционирајќи во насока на хармонизирање и средување на поредокот, ја предопределува судбината, егзистенцијата на Кукла и на Детето, го потврдува изворниот идентитет – препознаен, рефлектиран и самопотврден како емоционален внатрешен трепнеж на себеидентификување и себепотврдување, и како резултат на спротивставувањето на двете идеи: 'идејата за митското минато' и 'идејата за еднадвор наметната идентитетска аргументација', функционално го третира / артикулира односот 'доминанција – потчинетост' и ја предизвикува последицата отпор, што, пак, реферира на ефектот 'идентитетско жигосување – смрт'.

Функционирањето и третманот на 'современиот мит – илузија', последици и ефекти

Вториот индивидуален идејно ангажиран однос при барањето на можниот излез од потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето се огледува во реакцијата – конформизам на Кука (вљубен во Бела и бидејќи Бела не е веќе на Балканот, тој одлучува да се ожени со Цеца) и на Темо (кој на Исток е Змија, лик со телесен инвалидитет, имал сексуален однос со Бела), кон 'митот – илузија', чие функционирање и третман „фатално ја предзначува сета егзистенција, идентитет и вредности на индивидуата“ (Шелева 2005: 63). Тоа е однос што е инициран од судирот меѓу два непомирливи света – светот на заповедот (Темо) и светот на послушноста (Кука), во чие средиште се наоѓа насобраното зло во луѓето (кај Темо) и тоа во сите негови облици и во најсилните манифестации, за егзактно на математички начин да може да се потсечат корените на потеклото и продолжувањето. Свесноста на асиметричниот друг Кука кој е „остварен спој на тагата, копнежот и

надежта“ (Капушевска-Дракулевска 2001: 76), и кој е фокусиран кон преиспитувањето и кон поставувањето на тапет на предизвикувачките прашања за својот идентитетски и вредносен статус во општеството, дека за да се заштити и опстане во средината треба да го прифати дискурсот на Моќниот Друг (Темо), па при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето Кука излезот го гледа во продирот кон новото односно во ‘митот – илузија’ / во ‘идејата за еднадвор наметнатата идентитетска аргументација’ која се спротивставува на ‘идејата за митското минато’, ‘што значи (подлегнува на притисоците на Моќниот Друг), идентитетски отстапува од ‘идентитетот – потекло’ со што радикално се менува и неговата идентитетска рамка на самоидентификација – ‘сенка’, па при односите што тој тие ги гради со околината се соочува со „чувството на неугодност, но и на абјектност, одбивност, чувство на гадење и на презир“ (Шелева 2005: 56). Следствено, ‘современиот мит – илузија’ функционирајќи прагматично како резултат на спротивставувањето на двете идеи: ‘идејата за митското минато’ и ‘идејата за еднадвор наметнатата идентитетска аргументација’ функционално го третира / го артикулира односот ‘заповед – послушност’ и ја предизвикува последицата - конфликт, која пак реферира на ефектот ‘идентитетско жигосување – полудување’. Имено, како „најжесток и најбрутален атак врз самитот себеси“ (Годар 1962: 304), Кука при потрагата на коренот на потеклото и смислата на продолжувањето го прифаќа спасоносниот аргумент – перфидната импутација ‘сенка’, прифаќа да биде идентитетски обезличен – прифаќајќи го дискурсот на Моќниот Друг (Темо). Следствено Кука прифаќајќи го функционалниот третман на односот ‘заповед – послушност’ и влегувајќи во конфликт со дискурсот на Моќниот Друг (Темо), на крајот осознава дека конфликтот значи добивање на статус самоопределување што никој не ти го признава, поради кој завршуваш како продадена душа, а со тој чин ‘митот – илузија’ (‘идејата за еднадвор наметнатата идентитетска аргументација’), се потврдува како можен излез при потрагата на коренот на потеклото и по смислата на опстојувањето.

Непријатните настани за Кука, кој е поставен во центарот на остриите морални, социјални и егзистенцијални дилеми иницирани од „силата од центарот кој може да раздава заповеди, на одреден дел од периферијата“ (Касабова 2023: 76), од Моќниот Друг – Темо, кој на Исток е

Змија и според кој на Исток: „живеат осакатени – празни човечки души кои согоруваат како ноќни пеперутки залепени на ламбата“ (Андоновски 2010: 505), започнуваат со самиот ‘пожар во подрумот’ и со запалувањето на ковчегот. Но Кука (и другите како Арсо, Темо, Цеце), за да ја прекрие вистината за вистинскиот сторител на пожарот, се приспособува на новите околности – бизнис, пари, корупција и не се интересира за судбината на ковчегот, односно за коренот на потеклото. Следствено, и отвора кафеана каде се соочува со моќта и авторитетот на системот, ја прифаќа претставата што Моќниот Друг ја негува за него, и не успева да се издигне над прашањата за легитимизација на сопственото знаење, со што станува конструкција на Моќниот Друг – Темо, кој прави напори да завладее со идентитетот на Кука. Кука од една страна, знае дека конформизмот кон ‘современиот мит – илузија’ значи обид „за вградување на фундаментална пукнатинка во неговиот идентитет и дека со тоа тој би требало да го прими генот на инфериорноста како трајно национално обележје“ (Бановиќ-Марковска 2007: 87). Од друга страна, пак, сметајќи дека во ‘современиот мит – илузија’ ќе најде утеха и утока за својот неспокој како и за подобар живот, а да не биде обележан како продадена душа, Кука го прифаќа притисокот на новите околности наметнати од Моќниот Друг – Темо. Следствено, во согласност со тоа дека „затекнатото и новото секогаш и секаде носат егзистенцијален и идентитетски немир“ (Малуф 2001: 87), поради подобар живот, самозаштита и самоопределување прави компромис со самиот себеси, еден радикален пресврт и како сопствена, ја прифаќа импутацијата на ‘сенка’ од Темо што води кон последицата конфликт, која пак реферира на ефектот ‘идентитетско жигосување – полудување’, видливо во репликата на Кука „За Демир Хисар сум“ (Андоновски 2010: 464), кој бесмислено ќе западне во беспаке и ќе доживее лична трагика – На раце му умира Кукла, кој е убиен на границата. Имено Кука правејќи компромис со самиот себеси, не ја игнорира верзијата на т.н „сенка / идентитет – проект“, во кое настојува да го вклопи ‘Моќниот Друг – Темо’, а воедно и не се одвојува од рестриктивните условиња, кои, пак, ја одредуваат неговата позиција како асиметричен друг и дејствува низ конфликт со самиот себе (како неотпорност спрема несреќите што се свалуваат врз неговиот чемерен живот). Ваквиот став на Кука укажува на тоа дека Кука при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето во зацртаната

просторна координата: ‘Исток’ во кој „човекот на моменти е исклучен од можноста за лично влијание во сферата и текот на историското, т. е. развојното, дејствителното, пресвртувачкото еволуцијата“ (Кристева 2006: 88), излезот го наоѓа во ‘идејата за еднадвор наметната идентитетска аргументација’, односно во ‘современиот мит – илузија’, кој согласно своето прагматично функционирање и функционален третман во насока на спасоносен аргумент во градењето на идентитетскиот и вредносниот статус во општеството го потврдува и својот емоционален трепнеж на смислата на продолжувањето: самозаштита и самоопределување како ‘идентитет – проект’ и дејствува во согласност со конструктивистичкиот концепт на идентитет.

Следствено, Кука, чиј живот е постојано во судир со моралните и идеолошките фактори, на одреден начин го репрезентира колективот, а и индивидуалната внатрешна и надворешна драма (судбина и трагедија) на потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето. Како асиметричен друг тој е и објект на набљудување (од Темо) и субјект на дејствување (кон Темо), кој како нестабилен инфериорен феномен во континуитет не може да ја почувствува својата вредност, има потреба од придружник што ќе го заштити, поддржува, храбри и трага по самозаштита, па одлуките што ги носи се во согласност со конфликтот со Моќниот Друг – Темо. Следствено, свесно или несвесно ја напушта тезата за неможноста за чисти идентитети (и вечно останување во рамките на ‘митот – апсолутна вистинита приказна), па во согласност со конфликтот со Моќниот Друг – Темо видливо во репликата на Кука: „Јас сум ти син, Темо“ (Андоновски 2010: 522), ‘отстапувајќи од светите норми на потеклото’, не ја подрива ‘тиранијата на доминацијата’ на Моќниот Друг – Темо, кој пак успева во одржувањето на односот ‘заповед – послушност’ преку тивка експлоатација на идентитетот видливо во репликата на Темо: „Дај телефонот ваму, копице едно. Кој си ти бре?“ (Андоновски 2010: 523). Имено, Кука чувствува дека во просторот го гонат непомирливи сили што му ја одземаат сета автономија на дејствување, во кој губејќи ја рефлексивната контрола над животните околности фатен во вителот на настаните – судир со самиот себеси (изразено и потврдено преку дилемата: дали треба да остане верен себеси и на своите идеали или, пак, да се откаже од она што тој вистински е). Имено, дејствувајќи според „трансфигурација на неговиот идентитет, за витал-

ното совладување и воздигнување над драмата на човековиот живот и на индивидуалното искуство“ (Капушевска-Дракулевска 2006: 78), не ја губи рефлексивната контрола над животните околности. Следствено, не трага по решенија против експлоатацијата, маргинализацијата, угнетувањето, држејќи се до својот идеал: ‘идејата за однадвор наметната идентитетска аргументација’, односно ‘современиот мит – илузија’ како можен излез при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето и потврдувањето на ‘идентитет – проект’, дејствува во согласност со конструктивистичкиот концепт на идентитет актуализирајќи ја прагматичната функција на ‘современиот мит – илузија’, и ги прифаќа новите односи што настануваат во согласност со времето. Тој дејствува низ компонентите идентитет за друг и чувство на сопствен (дис)континуитет на самозаштита, и на самоопределување како доживеано и општествено јас, чија рефлексивна е видлива во конформизмот кон ‘современиот мит – илузија’ како можен излез при потрагата на коренот на потеклото и смислата на продолжувањето. Следствено излезот од една страна се огледува во конформизмот кон ‘современиот мит – илузија’ (со што се отвора прашањето и можноста за поинакво самозадавање и самоизбирање на сопствениот идентитет), а од друга страна, пак, се огледува во конфликтот со Моќниот Друг со што се иницира ‘егзистенцијалното жигосување – идентитетско обезличување и полудување’ како одговор на прашањето каков процес е потрагата по сопствениот корен на потеклото и смислата на продолжувањето. И во овој случај, во драмата, трагичен е излезот, но сепак ‘современиот мит – илузија’, односно ‘идејата за однадвор наметната идентитетска аргументација’ во драмата се третира како регулатор, што го нагласува чувството за сопствен (дис)континуитет во времето, и дотогаш асиметричните други Западот ги препознава како фикција, со која потоа живее и работи (како што е случајот со Бела).

Оттука, релацијата идентитет – мит – потрага по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето реферира на тоа дека поединецот (Кука) презема различни идентитети во различни времиња, и во просторот поединецот не е заокружена и самосвесна единка, туку се формира во односите со другите, врз основа на одредени процеси, се врзува за одредена општествена група – класата (во конкретниот случај – со Центарот на моќ – Темо), на чија основа се создава неговиот ‘идентитет

– проект’. Имено „идентитетот на поединецот се вшива во таа поширока структура, со што се стабилизира неговиот свет, а на чија основа и поединецот и пошироката општествена структура – стануваат единствени и предвидливи“ (Хол 1992: 16). Оттука, како може излез при потрагата на коренот на потеклото и смислата на продолжувањето, како и при самата креација на ‘идентитетот – проект’, Кука е нужно во дослух со ‘идејата за еднадвор наметната идентитетска аргументација’ и со конформизмот кон ‘современиот мит – илузија’ што функционирајќи прагматично ја детерминира судбината, егзистенцијата на Кука, го потврдува ‘идентитетот – проект’ препознаен, рефлектиран и самопотврден како емоционален внатрешен трепнеж на себеодбрана и самозаштита, и како резултат на спротивставувањето на двете идеи: ‘идејата за митското минато’ и ‘идејата за еднадвор наметната идентитетска аргументација’ функционално го третира / артикулира односот ‘заповед – послушност’ и ја предизвикува последицата конфликт, која, пак, реферира на ефектот ‘идентитетско жигосување – полудување’.

Функционирање и третманот на ‘митот – апсолутно вистинита приказна’ и на ‘современиот мит – илузија’, последици и ефекти

Третиот индивидуален идејно ангажиран однос при барањето на можниот излез од потрагата на коренот на потеклото се огледува во реакцијата – конформизам на Бела, испровоцирана од „нејзиниот фундаментален проблем – укинувањето на нејзините желби и разрешувањето од битисувањето“ (Кристева 2006: 76), и кон ‘митот – апсолутно вистинска приказна’ и кон ‘современиот мит – илузија’, чие функционирање и третман овозможува „фатално да ја предзначат сета егзистенција, идентитет на индивидуата“ (Шелева 2005: 63). Тоа е однос што од една страна е инициран од судирот меѓу два непомирливи света – светот на безумното насилство (Змија) и светот на умната човечност (Бела) и од „немањето место за ниту најформалното и најобичното право на субјективитет“ (Жижек, цитиран според Крамарик 2010: 124). Од друга страна, пак, тоа е однос што е инициран од очигледна различност на она од каде се доаѓа, од неробување на постојаните стереотипи, и од присутната решителност да не се поткликне пред препреката, од егзистенцијал-

ниот копнеж по Дома и од потребата да се докаже сопственото Јас и чување на 'идентитетот – потекло'. Од трета страна, пак, тоа е однос инициран и од нешто на кое не се сметало – асиметричната друга Бела пред Моќниот Друг – Змија гласно да проговори со што покажува една исправеност. Свесноста на Бела, која постојано се наоѓа во состојба на длабоки немири, на внатрешни и потенцијални промени, кои будат судбински импулси, кои пак и го определуваат и ѝ го проценуваат нејзиниот сопствен живот, и која е „остварен спој на тагата, копнежот, надежта и самосвесна дисциплина“ (Капушевска-Дракулевска 2001: 76), дека за да се потврди во средината како своја треба да не го прифатат дискурсот на Моќниот Друг – Змија, но и за да опстане треба да го прифатат дискурсот на Моќниот Друг – Змија, кој во суштина со една моќна, неоконизаторска и манипулативна идеолошка стратегија е заинтересиран за нејзиното долгорочно и ефикасно потчинување. Следствено, при потрагата на корените на потеклото и по смислата на продолжувањето еднаш излезот го гледа во 'митот – апсолутно вистинита приказна', односно во идејата за митското минато' (што се спротивставува на идејата за однадвор наметната идентитетска аргументација'), што значи идентитетски не отстапува од 'идентитетот – потекло' и не се менува нејзината идентитетска рамка на самоидентификација. Но, од друга страна, пак, излезот го гледа во 'современиот мит – илузија', односно во 'идејата за однадвор наметната идентитетска аргументација' (што се спротивставува на 'идејата за митското минато'), што значи идентитетски отстапува од 'идентитетот – потекло' па се менува и нејзината идентитетска рамка на самоидентификација. Оттука при односите што таа ги гради со околината од една страна, се соочува со „присутната решителноста да (не) се поткликне пред препреката“ (Шелева 2005: 56), а од друга, пак со „Секидневно онесвестување на здравата памет – бродолом на паметта (Шелева 2005: 56). Следствено, 'митот – апсолутна вистинита приказна' и 'современиот мит – илузија' функционирајќи 'социорегулативно' како резултат на спротивставувањето на двете идеи: 'идејата за митското минато' и 'идејата за однадвор наметната идентитетска аргументација' функционално го третираат / го артикулираат односот 'доминација – (не)послушност' и ја предизвикуваат последицата антагонизам, што, пак, реферира на ефектот 'идентитетско жигосување – смрт'. Имено, сметајќи го како „најжесток и најбрутален атак врз чове-

кот“ (Годар 1962: 304), Бела при потрагата на коренот на потеклото и по смислата на продолжувањето (не) го прифаќа дискурсот на Моќниот Друг (Змија), и (не) прифаќајќи да биде идентитетски обезличена, самата се задавува – се самоубива. Следствено Бела (не) прифаќајќи го функционалниот третманот на односот ‘доминација – (не)послушност’ и покажувајќи антагонизам кон дискурсот на Моќниот Друг покажува една освестеност за самопотврда и самоослободување, а со тој чин ‘митот – апсолутна вистинита приказна’ и ‘современиот мит – илузија’ се потврдуваат како едновремен можен излез при потрагата на коренот на потеклото и по смислата на продолжувањето.

Непријатните настани за Бела (иницирани од Моќниот Друг – Змија) започнуваат со самиот ‘пожар во подрумот’ и со запалувањето на ковчето. Следствено, Бела за да се спаси себеси бега од сопствената биографија, од корените на потеклото, видливо во репликата „А кој сега ќе се грижи за мене“ (Андоновски 2010: 504) и заминува за Виена. Тука од една страна, ги прифаќа правилата на новите околности и ја чувствува тежината на пеколното време, бизнис, лаги, проституција и дрогирање, видливо во репликата: „Сè е обратно во овој свет“ (2010: 502). Од друга страна, пак, се соочува / сретнува со супериорниот Моќен Друг – Австриецот – Змија, кој фанатично, заслепен од сопствената позиција на моќ, стремеж за престиж над асиметричниот друг манифестира репресивен однос кон Бела и прави напори да завладее со идентитетот на Бела. Но, според Георгиевска-Јаковлева: „употребата на глаголот ‘владее’ воопшто не е случајна – таа упатува на нешто што *на Змија небаре му следува како Моќен Друг*“ (Георгиевска-Јаковлева 2014: 74, *Курзив Б.Р.Н.*). Следствено Змија како Моќен Друг пред Бела сака да пласира едно победничко чувство на заземање и владеење на своето, т. е. на она што тој смета дека било, е и ќе остане негово, но не успева во замислата, видливо во репликата на Бела: „Кукла, сакам да си одам! Овде и Сонце заоѓа, Кукла!“ (Андоновски 2010: 525). Бела, која е врска меѓу Истокот и Западот па преку неа и тоа што таа го доживува се открива контрадикторноста што постои помеѓу тие два света. На Исток, на Балканот таа е неморална жена, на Запад ја претставуваат како модел, и речиси цел живот го жртвува личното на сметка на блиските свои (за сестра си Цеце) и страда непрестано, затоа што функционираше во согласност со дискурсот на Моќниот Друг (заради компензација на сопствениот страв, страв

од Другиот), како исполнет услов за подобар живот, а и го прифаќала затоа што „кога се работи за статусот на жена, нејзиното чувство дека е жртва произлегува, и од чинот на перманентно изостанување од социосимболичкиот договор, т. е. од моќта и јазикот“ (Кристева 2006: 87). Но, таа веќе со самото одење во Виена и средбата со Змија и неговиот студен разум и груби интереси почнува да го брани своето право и интегритет. Следствено, Бела од една страна ја прифаќа западната доминација и го прифаќа дискурсот на Моќниот Друг, односно го прифаќа притисокот на новите околности наметнати од Змија и поради подобар живот, самозаштита прави компромис со самата себеси, еден радикален пресврт и како сопствена, ја прифаќа импутацијата 'Албина' од Змија. Од друга страна, пак, во согласност со тоа дека „затекнатото и новото секогаш и секаде носат егзистенцијален и идентитетски немир“ (Малуф 2001: 87), поради самоопределување прави еден радикален пресврт – како сопствена, не ја прифаќа наредбата на Змија „Оди, соблакај се“ (Андоновски 2010: 476), што води кон последицата: антагонизам, што, пак реферира на ефектот 'идентитетско жигосување антагонизам – смрт' видливо во репликата на Бела „Ми треба доза. Дај ми една доза“ (2010: 508), која бесмислено ќе западне во беспаке и ќе доживее лична трагика – самата се задавува – самоубива. Имено, Бела правејќи компромис со самата себеси не ја игнорира импутацијата 'Албина' и верзијата на Западниот бизнис – проституција и дрогирање, во кое настојува да ја вклопи Моќниот Друг – Змија. Но едновременно прави и напори да се одвои од рестриктивните условувања, што, пак, ја одредуваат нејзината позиција на асиметричен друг, а и во двата наврата реагира антагонистички кон Моќниот Друг – Змија (како морална отпорност спрема несреќите што се свалуваат врз нејзиниот чемерен живот), со што таа самата себеси се подгризува. Ваквиот став на Бела укажува на тоа дека Бела при потрагата по корените на потеклото во зацртаната просторна координата: 'Запад' во кој „жената е, но и не е исклучена од можноста за лично влијание во сферата и текот на историското, т. е. развојното, действителното, пресвртувачкото еволуцијата“ (Кристева 2006: 88), излезот го наоѓа и во 'митот – апсолутна вистинита приказна', односно 'идејата за митското минато' и во 'современиот мит – илузија,' односно 'идејата за еднадвор наметнатата идентитетска аргументација' кои согласно социорегулативното функционирање и функционалниот третман во насока на

своевидна рекомпезација во градењето на идентитетскиот (дис)континуитет го потврдува и својот емоционален трепнеж себепотврдување и себепределување како ‘помеѓу – идентитет и дејствува во согласност со помеѓу – идентитет концепт на идентитет.

Следствено, Бела, која под притисок на новите општествени закони што инагурираат нова ера на нарушени и загубени човечки вредности, и на крајот ќе се распрнат сите нејзини благородни желби и пориви, и чиј живот е постојано во судир со моралните и идеолошките фактори, на одреден начин го репрезентира колективот – Западот, а и личната драма (судбина и трагедија), на потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето. Како асиметричен друг таа е и објект на набљудување (од Змија) и субјект на дејствување (кон Змија), која како нестабилен инфериорен феномен во (дис)континуитет трага по самозаштита и самоопределување, па одлуките што ги носи се во согласност со антагонизмот кон Моќниот Друг – Змија. Бела свесно или несвесно ја напушта тезата за (не)можноста за чисти идентитети (и вечно останување во рамките ниту на ‘современиот мит – илузија’ ниту на ‘митот – апсолутно вистинита приказна’), па во согласност со антагонизмот кон Моќниот Друг – Змија видливо во репликата на Бела: „толку немам смисла за стварноста“ (Андоновски 2010: 503), (не)‘отстапувајќи од светите норми на потеклото’, (не) ја подрива ‘тиранијата на доминацијата’ на Моќниот Друг – Змија, кој пак успева во одржувањето на односот ‘доминација – (не)послушност’ преку тивка експлоатација на идентитетот видливо во репликата на Змија: „Зарем треба да се грижам и за тебе да ти биде добро“ (Андоновски 2010: 503). Имено, Бела чувствува дека во просторот ја гонат непомирливи сили што ѝ ја одземаат сета автономија на дејствување, во кој губејќи ја рефлексивната контрола над животните околности фатена во вителот на настаните – судир со самата себеси (изразено и потврдено преку дилемата: дали треба да остане верна на себе си и на своите идеали или, пак, да се откаже од она што таа вистински е). Имено, дејствувајќи во согласност со „зачувување на идентитет – потекло, витално совладување над драмата на човековиот живот“ (Капушевска-Дракулевска 2006: 78), како и „трансфигурација на нејзиниот идентитет, за воздигнување над индивидуалното искуство“ (Капушевска-Дракулевска 2006: 78), не ја губи рефлексивната контрола над животните околности. Следствено, не трагајќи по решенија против

експлоатацијата, маргинализацијата, угнетувањето, држејќи се до својот идеал: еднаш до 'идејата за митското минато', односно до 'митот – апсолутна вистинита приказна', другпат до 'идејата за еднадвор наметната идентитетска аргументација', односно до 'современиот мит – илузија' како можни излези при потрагата по коренот на потеклото и по смислата на продолжувањето и потврдување на помеѓу – идентитетот, дејствува во согласност помеѓу – идентитет концептот актуализирајќи ја заедничката социорегулативна функција на 'митот – апсолутно вистинита приказна' и на 'современиот мит – илузија' и (не) ги прифаќа новите односи што настануваат во согласност со времето. Таа дејствува низ компонентите идентитет за себе, и идентитет за друг, чувство за сопствен (дис)континуитет на самоопределување на идеалното јас (преку 'митот – апсолутна вистинита приказна') и на доживеаното јас (преку 'современиот мит – илузија'), чии рефлексии се видливи во конформизмот и кон 'митот – апсолутна вистина' и кон 'современиот мит – илузија' како можни излези при потрагата на коренот на потеклото и смислата на продолжувањето. Следствено, излезот од една страна, се огледува во едновремениот конформизмот и кон 'современиот мит – илузија' и кон 'митот – апсолутно вистинита приказна', а од друга страна, се огледува во антагонизмот кон дискурсот на Моќниот Друг – Змија, со што се иницира 'егзистенцијалното жигосување – идентитетско обезличување и смрт' како одговор на прашањето 'каков процес е потрагата по сопствениот корен на потеклото и смислата на продолжувањето. И во овој случај, во драмата, трагичен е излезот, но сепак 'митот – апсолутна вистинита приказна', односно 'идејата за митското минато' и 'современиот мит – илузија', односно 'идејата за еднадвор наметната идентитетска аргументација' во драмата се третираат и како стабилизатори и како регулатори што го нагласуваат чувството за сопствен (дис)континуитет во времето, и дотогаш субалтерните Западот ги препознава како фикција, со која потоа живее и работи (како што е случајот со Бела).

Оттука релацијата идентитет – мит – потрага по коренот на потеклото и по смислата на продолжувањето реферира на тоа дека секој поединец (Бела) е различен и има свој идентитет (вистинскиот природниот), „што од една страна, не може да се разложува, а од друга пак, може да се менува па поединецот трага по корените / потеклото и по продолжувањето за да посочи на вистинскиот идентитет“ (Малуф 2001: 87).

Оттука, како можен излез при потрагата на коренот на потеклото и при самата креација на ‘идентитетот – помеѓу’ Бела е нужно во дослук и со идејата за еднадвор наметната идентитетска аргументација’ и со конформизмот кон дадената реалност – ‘современиот мит – илузија’ и со идејата за митското минато и со конформизмот кон дадената реалност ‘митот – апсолутно вистинита приказна’ што функционирајќи социорегулативно ја детерминираат судбината, егзистенцијата на Бела, која го потврдува помеѓу – идентитетот препознаен, рефлектиран и самопотврден како емоционален внатрешен трепнеж на себеопределување и себезаштита, и како резултат на спротивставувањето на двете идеи, *„идејата за митското минато и идејата за еднадвор наметната идентитетска аргументација* функционално го третира / артикулира односот доминација – (не)послушност и ја предизвикува последицата антагонизам, која пак го иницира ефектот – ‘идентитетско жигосување и обезличување – смрт’.

Следствено, може да се констатира дека при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето, функционирањето на ‘митот – апсолутна вистинита приказна’ како хармонизирање и средување на поредокот е клучно за третманот / актуализацијата на инфериорната позиција, за континуитетот на идентитетот и за градењето на сопственото чувство на самопочит – со што се потврдува есенцијалистичкиот идентитетски опстанок во средината. Прагматичното функционирање на современиот мит – илузија е механизам со кој се третира / актуализира актуелната општествено-политичка состојба како моќ за трансформација, (дис)континуитет, криза, сомнеж и оспорување на идентитетот, со што се потврдува конструктивистичкиот идентитетски опстанок во средината. Едновременото социорегулативно функционирање и на ‘митот – апсолутна вистинита приказна’ и на ‘современиот мит – илузија’ е клучен провокативен третман за надминување на чувството на инфериорност и за градењето на сопственото чувство на самопочит со што се потврдува меѓуидентитетскиот опстанок во просторот. Ова се констатации што ги потврди и самата предметна драма (пишувана и изведена крајот на 20 век), низ која покажавме дека при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето како можни излези се спротивставуваат два мита – ‘митот – апсолутно вистинита приказна’ и ‘современиот мит – илузија’, односно двете идеи: идејата за митското

минато (словенството како мит за заедништво) и современата идеја за еднадвор наметната идентитетска аргументација (современиот мит во согласност актуелните општествено-политички состојби – за да се биде во времето), чие спротивставување, претставува функционален третман / актуализација на една неочекувано трагична егзистенција на индивидуалниот идентитет.

Заклучок

Разгледувањето на темата „митот – апсолутна вистинита приказна и современиот мит – илузија: можни излези при потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето“ овозможи да се изведат следниве заклучоци:

Драмата претставува остра критика на нашата современост, сведоштво за една стварност на соголениот и отуѓен живот, за поневидливите и понепредвидливите сфери и начини на егзистенција, за борбата на идентитети, како услов за надминувањето на состојбата на деградираност, а Андоновски нурнува во најскриените пластови на човековата егзистенција и неговата потрага по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето. Кај Андоновски видлива е желбата да даде свое видување на егзистенцијалните и идентитетските проблеми што ја засегаат индивидуата заедницата / колективот, а се поврзани со функционирањето и третманот на митот ('митот – апсолутна вистинита приказна' / идејата за митското минато и 'современиот мит – илузија' / идејата за еднадвор наметната идентитетска аргументација), како можни излези при потрагата по корените на потеклото, кои функционирајќи во насока на хармонизирање и средување на поредокот, прагматично и социо-регулативно ја детерминираат судбината и егзистенцијата на идентитетот – потекло, идентитетот – проект и меѓуидентитетот. Спротивставувањето на двете идеи: 'идејата за митското минато' и 'современата идеја за еднадвор наметнатата идентитетска аргументација', ја третира / артикулира приказната за конформизам – смрт (Кукла), приказната за конформизам – полудување (Кука) и приказната за конформизам – смрт (Бела), и реферира на ефектот 'идентитетско жигосување – смрт', а укажа на тоа

дека излезот од потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето е трагичен.

Во драмата, Кукла и детето се насочени кон локалното, и ја застапуваат тезата дека излезот од потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето е во 'митот – апсолутна вистинита приказна', односно во 'идејата за митското минато' со што го потврдуваат зачувувањето на посебноста и континуитетот на својот идентитет, без разлика колкава е цената; Кука и Томо се насочени кон Западот и ја застапуваат тезата дека излезот од потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето е во 'современиот мит – илузија', односно во 'современата идеја за еднадвор наметнатата идентитетска аргументација' па инфериорната позиција на идентитетот може да се надмине со прифаќањето на 'современиот мит – илузија', а Бела е насочена и кон Истокот и кон Западот и ја застапува тезата дека излезот од потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето е и во 'митот – апсолутна вистинита приказна', односно 'идејата за митското минато' и во 'современиот мит – илузија', односно во 'современата идеја за еднадвор наметнатата идентитетска аргументација' па инфериорната позиција на идентитетот може да се надмине со прифаќање и на 'митот – апсолутна вистина и на 'современиот мит – илузија'. Она што е заеднички за сите нив (Кукла, Детето, Кука и Бела), е тоа дека од една страна, тие своите светови и себеси ги проектираат во самата животна ситуација, а од друга страна, пак, самата животна ситуација ги формира и определува нивните становишта кон животот и свеста!

Во драмата се посочува на недостатокот од разбирање на асиметричниот друг, а драмата тој недостиг го толкува како конфликт, односно судир (Исток – Запад), виден преку спротивставеноста на 'идејата за митското минато' и 'современата идеја за еднадвор наметнати аргументации и креации на идентитетот', кои, доколку најдат заедничка точка, би можеле да достигнат успешен третман и решение на проблемот – при спротивставувањето на двете идеи, излезот од потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето да не е трагичен. А како што посочува самата драма излезот од потрагата по коренот на потеклото и по смислата на продолжувањето се гледа во 'митот – апсолутна вистинита приказна', односно во 'словенството како мит за заедништво' и пред сè е трагичен. Моменталната – општествено политичка ситуација сè

уште го бара излезот / решението за коренот на потеклото и токму тоа ги прави актуелни прашањата што ги третира драмата: потрагата по коренот на потеклото и смислата на продолжувањето, функционирањето и третманот на 'митот – апсолутна вистинита приказна' и на 'современиот мит – илузија', и (личниот) идентитетот.

Литература:

- Анастасова-Шкрињариќ, Н. 2008. *Мийски координати*. Скопје: Македонска реч.
- Андоновски, В. 2010. *Собрани драми*. Скопје: Табернакул.
- Бановиќ-Марковска, А. 2007. *Груиен њорџиреи*, Скопје: Магор.
- Бахтин, М. 1991. *Ауџор и јунак у есијејској акџивносџи*. Нови Сад: Браство-Јединство.
- Георгиевска-Јаковлева, Ј. 2012. *Иденџиџијеџи*, Скопје: Институт за македонска литература.
- Капушевска-Дракулевска, Ј. 2001. *Поетџика на несознајноџо*. Скопје: Магор.
- Лужина, Ј. 1998. *Теорџија на драмаџиа и џеаџароџи*. Скопје: Детска радост.
- Мазова, Ј. 2019. *Теаџтарски слојсвалки*. Скопје: Силсон.
- Мојсова-Чепишевска, В. 2025 „Македонската поетџика и стилистика: 1990-2025“, *Македонска џоеџика и стџилисџика*. Тошовиќ, Б., Ковилоски, С. (ур.), 113-138. Грац: Комисија за стилистика при Меѓународниот славистички комитет.
- Павловски, М. 2004 *Теаџтароџи и мџиџоџи*. Скопје: МИ-АН.
- Саид, Е. 2003. *Ориенџализам*. Скопје: Магор.
- Стефановски, Г. 2020. *Избрани драми*. Скопје: Полица.
- Стојановска, А. 2006. *Македонски џосџимодерен џеаџар*. Скопје: ФДУ.
- Тодоров, Ц. 2001. *Одродениоџи човек*. Скопје: Тера Магика.
- Тодорова, М. 2002. *Замислувајќи џо Балканоџи*. Скопје: Магор.
- Чакраворти Спивак, Г. 2003. *Посџиколонијална криџика*. Скопје: Темплум.
- Шелева, Е. 2011. *Кулџуролошки есеи*. Скопје: Магор.
- Vaba, H. 2004. *Smestanje kulture*. Beograd: Beogradski krug.
- Hall, S. 2006. „Kome treba identitet“, U. D. Duda (ур.), *Politika teorije*. Zagreb: Disput.

Biljana Rajchinova-Nikolova

'MYTH - ABSOLUTELY TRUE STORY' AND 'MODERN MYTH - ILLUSION': POSSIBLE OUTCOMES IN THE SEARCH FOR THE ROOT OF ORIGIN AND THE MEANING OF CONTINUATION (THROUGH THE PLAY *SLOVENSKI KOVCHEG* BY VENKO ANDONOVSKI)

Summary

In this paper we focused on the dramatic text *Slovenski kovčeg* by Venko Andonovski (1996), where the plot takes place in 1993; a time of transition, a time when the issue of identity is problematized, using insights from postcolonial theory, imagology and identity studies. We researched the relationship between Macedonian contemporary drama, myth and identity, and we discovered the functioning of myth in the search for the root of origin. In the paper of searching for the root of origin, two ideas opposed each other as possible solutions: the idea of the mythical past (myth - absolute truth) and the contemporary idea of an externally imposed identity argumentation, in accordance with the current socio-political conditions (myth - illusion). We also examined the consequences and effects on identity of the opposition of these two ideas in the search for the roots of origin, as well as the relationship identity - myth - search for the roots of origin. The paper answered the question of whether the search for one's own root of origin is a tragic process and confirmed the thesis that the opposition of the two ideas: represents a process of unexpected tragedy as a way out - in the search for the root of origin.

Key words: drama, myth, identity, roots, origin, continuation.